

CONTRIBUȚIA FORȚELOR NAVALE ROMÂNE LA CONSOLIDAREA PROFILULUI ROMÂNIEI CA ACTOR PROACTIV PENTRU ASIGURAREA SECURITĂȚII ÎN REGIUNEA MĂRII NEGRE

Contraamiral Mihai PANAIT

Șeful Statului Major al Forțelor Navale Române

În zilele noastre, din cauza creșterii incertitudinii și a instabilității în contextul sistemului geopolitic schimbător, trebuie să reconsiderăm Regiunea Mării Negre ca un loc în care vor predomina fricțiunile de ordin cultural, politic și economic între diversele comunități din zonă. În plus, sunt consecințele globalizării care creează o interdependență reală a tuturor țărilor în care, chiar dacă sunt îndepărtate geografic, efectele unei crize locale sunt imediat resimțite la scară universală. Statele din această regiune, și nu numai, depind, în domeniul maritim, de comerț, dezvoltare economică, hrana și siguranța locului de muncă ș.a. Pe lângă acestea, recente acțiuni ale Federației Ruse în Ucraina și militarizarea Crimeii au modificat substanțial cadrul general al strategiilor de securitate în zonă. Numeroasele conflicte înghețate cauzate de politica rusă reprezintă o amenințare reală în regiune. Având peninsula Crimeea, Rusia poate acoperi militar întreaga Marea Neagră, litoralul Caucazului de Sud, Ucraina, Moldova, dar și România, Bulgaria și Turcia.

Cuvinte-cheie: provocări de securitate, Regiunea Extinsă a Mării Negre, militarizare, Ucraina, Crimeea.

ASPECTE DE ORDIN GENERAL PRIVIND SECURITATEA LA MAREA NEAGRĂ

În zilele noastre, din cauza creșterii incertitudinii și a instabilității în contextul sistemului geopolitic schimbător, trebuie să reconsiderăm Regiunea Mării Negre ca un loc în care vor predomina fricțiunile de ordin cultural, politic și economic între diversele comunități din zonă. În plus, consecințele globalizării creează o interdependență reală a tuturor țărilor care, chiar dacă sunt îndepărtate geografic, efectele unei crize locale sunt imediat resimțite la scară universală. Statele din această regiune, și nu numai, depind în domeniul maritim de comerț, dezvoltare economică, hrană, siguranța locului de muncă ș.a.m.d. Totuși, domeniul maritim este afectat de activitatea criminală incontrolabilă. Activitățile ilicite precum pirateria, pescuitul ilegal, traficul de armament, droguri și de ființe umane prezintă riscuri foarte mari. Activitățile ilegale maritime au un impact major asupra a numeroase interese regionale și globale, precum: sustenabilitatea ecosistemelor, rezervele de pescuit, economiile insulare și chiar securitatea hranei globale. Identificând și utilizând un mixt de tehnici și tactici adecvate, activitățile ilicite din domeniul maritim pot fi combătute destul de eficient.

Anexarea Peninsulei Crimeea a marcat o transformare clară a poziției politice și de securitate a Rusiei în Marea Neagră. Eforturile Rusiei de a-și consolida forțele militare în zonă au vizat, în special, contracararea forțelor NATO, printr-o creștere însemnată a acestora în Crimeea, întărirea Flotei Ruse la Marea Neagră, consolidarea prezenței în Caucazul de Sud, dezvoltarea unei alianțe militare cu Armenia și îmbunătățirea relației cu Turcia. De asemenea, din această postură, aceasta poate disloca destul de ușor unități militare și resurse în Orientul Mijlociu pentru a-și consolida prezența în estul Mării Mediterane.

Principala îngrijorare pentru Forțele Navale Române o reprezintă crizele regionale din prisma noii configurații a mediului militar operațional din Marea Neagră.

CONȘTIENȚIZAREA AMENINȚĂRII ÎN REGIUNEA MĂRII NEGRE

După cum foarte bine se știe, regiunea Mării Negre cuprinde litoralul a șase state – Ucraina, Federația Rusă, Georgia, Turcia, Bulgaria și, bineînțeles, România, dar și zona Caucazului de Sud, Moldova și părți din Balcani. Acum, Regiunea Mării Negre este văzută ca o regiune cu risc ridicat de pericol, în care intervenția Rusiei reprezintă cel mai destabilizator factor, celelalte țări din regiune fiind considerate fără risc sau cu un risc foarte scăzut pentru România.

Relativ recente acțiuni ale Federației Ruse în Ucraina și militarizarea peninsulei Crimeea au modificat substanțial cadrul general al strategiilor de securitate în zonă. Pe lângă acest lucru, instabilitatea, violența și conflictul armat au fost mereu prezente în Marea Neagră, de la sfârșitul Războiului Rece. Numeroasele conflicte înghețate cauzate de politica rusă reprezintă o amenințare reală în regiune. Având Peninsula Crimeea, Rusia are controlul asupra celui de-al doilea cel mai important punct geografic, după strâmtoarea turcească. Rusia este capabilă acum să domine militar litoralul pe care îl mai deține Ucraina la Marea Neagră. Prin preluarea controlului total al strâmtoării Cherci, aceasta a întrerupt accesul înspre și dinspre porturile ucrainene din Marea de Azov. Din peninsulă, Rusia poate acoperi militar întreaga Marea Neagră, litoralul Caucazului de Sud, Ucraina, Moldova, dar și România, Bulgaria și Turcia. De asemenea, de aici ea poate disloca destul de ușor unități militare și resurse în Orientul Mijlociu pentru a-și consolida prezența în estul Mării Mediterane.

Flota Rusă din Marea Neagră a fost, până în prezent, înzestrată cu un număr însemnat de nave de luptă, printre care amintim: șase submarine, trei fregate și câteva corvete, majoritatea cu capabilități Kalibr. O altă serie de corvete și nave de desant se află în diverse stadii de producție pentru înnoirea flotei. Recepționarea unora dintre ele este întârziată din cauza unor aspecte ce țin de sistemul de propulsie, însă, din declarațiile oficiale date în acest sens, rezultă că, în următorii ani, vor intra în serviciu toate navele planificate. Majoritatea navelor din Flota Mării Negre Ruse (aproximativ 80% din tonajul total al flotei) se află în Sevastopol, Crimeea, iar celelalte sunt în Novorossiysk și Feodosiya. În plus, sunt aproximativ 200 de nave de sprijin de luptă și logistic, cele mai multe dintre ele din perioada sovietică și doar câteva noi sau modernizate.

Capabilitățile Federației Ruse de proiecție a forței s-au extins dincolo de Marea Neagră. Odată cu intervenția militară în Siria, Rusia și-a dezvoltat o bază navală din ce în ce mai puternică în zona siriană Tartus-Latakia, care îi conferă o prezență navală

permanentă în estul Mării Mediterane, dar și posibilitatea extinderii influenței politico-militare în alte state din Orientul Mijlociu, nordul Africii, în Marea Roșie și în Golful Aden.

Guvernul rus a alocat fonduri pentru modernizarea bazelor navale din Sevastopol și Novorossiysk. Modernizarea flotei ruse din Marea Neagră presupune și întărirea capabilităților costiere de apărare antiaeriană din zona Peninsulei Crimeea. Astfel, instalații S-300 de apărare antiaeriană au fost dislocate în zonă încă din 2014, iar din 2015, acestea au fost întărite cu alte capabilități de apărare, precum sistemele mobile de rachete de coastă tip Bastion, sistemele de rachetă anti-navă tip BAL, sisteme de apărare antiaeriană modernizate tip S-400, sisteme de apărare apropiată tip Pantsir și rachete tip BUK pentru suplimentarea sistemului existent de rachete cu rază scurtă de acțiune tip OSA. De asemenea, pentru consolidarea capabilităților de apărare aeriană, Federația Rusă a dislocat în Crimeea numeroase avioane tip Su-30SM și Su-24M, precum și elicoptere de atac Ka-27M și Mi-24. Este esențial să menționăm că întreaga infrastructură militară din Crimeea a fost modernizată. Astfel, toate buncărele din era sovietică, stațiile de avertizare timpurie, sistemele de război electronic, aeroporturile și aerodromurile au fost revitalizate și, acolo unde a fost cazul, au fost construite noi facilități. Ca o estimare, sunt aproximativ 20.000 de militari staționați în Crimeea, iar planificat pentru următorii ani este să se ajungă la 40.000. Se urmărește ca Peninsula Crimeea să devină zona cea mai puternică și, totodată, impenetrabilă din punct de vedere anti-acces/Anti Denial (A2/AD) din regiunea Mării Negre.

Transformarea modelului de conflict militar din cel clasic, convențional într-unul nou, bazat în mare parte pe război hibrid și acțiuni A2/AD, este în mod direct influențată de procesul de militarizare și înarmare. Nu trebuie să uităm că militarizarea regiunii Mării Negre a început de mai bine de un deceniu, înainte de 2014. Astfel că începerea creșterii numărului de capabilități militare din cauza conflictului din Nagorno-Karabakh, militarizarea regiunii de sud pentru combaterea insurgențelor din Caucazul de Nord, dislocarea forțelor militare ruse în zonele de la granița cu Georgia și creșterea numărului de forțe dislocate în Armenia, toate acestea au avut loc înainte de anexarea Peninsulei Crimeea. Bineînțeles că, începând cu 2014, procesul de militarizare și înarmare a fost mult mai agresiv, forțe militare importante fiind concentrate atât în estul Ucrainei, cât și în zona Crimeii.

Federația Rusă a început să abordeze noi forme de război încă din timp de pace, dintre care iese în evidență *războiul asimetric*. În acest sens, forțele navale **notifică**

o serie întreagă de **raioane** foarte mari, cu precădere în partea de vest a Mării Negre, pe o perioadă îndelungată de timp, sub pretextul executării de exerciții de trageri reale cu artileria, rachete, torpile, astfel interzicând traficul maritim prin acele zone, cu consecințe grave asupra libertății de navigație. De asemenea, urmărește testarea reacției prin **încălcarea frontierei de stat maritime** cu nave militare, sub pretextul unor erori „accidentale”. Mai mult, forme ale războiului electronic, cum ar fi **spoofing-ul**, au fost executate asupra unor nave comerciale care au înregistrat alte coordonate la receptorul GPS de la bord față de coordonatele reale (GPS spoofing). Anul acesta au fost semnalate acțiuni de spoofing asupra sistemului AIS (Automatic Identification System)¹, făcând ca, pe unele site-uri, rutele unor nave să difere de cele reale.

Un alt factor destabilizator este **migrația**. Marea Neagră a devenit un spațiu de tranzit al imigranților, aceștia plecând din nordul Turciei, cu vase mici și nesigure, către țărmurile Bulgariei și ale României. Garda de Coastă română a descoperit mai multe ambarcațiuni (în general, nave mici de pescuit, de multe ori fără pavilion) cu refugiați și imigranți. Astfel, am observat apariția unei noi rute (pe lângă cele deja consacrate) de ajungere în țările din Europa de Vest, prin tranzitarea Mării Negre și a României, către frontiera româno-ungară. Aceasta face ca în zona de responsabilitate să pătrundă, totodată, și grupări de crimă organizată (în special, cele specializate în traficul de migranți), să crească nivelul de infracționalitate și tensiunile sociale în zona de tranzit, să ia amploare riscul de infiltrare a unor membri ai organizațiilor teroriste/extremiste sau ai unor simpatizanți ai acestora, să crească riscul de transmitere a unor boli infecțioase, ca urmare a tranzitării teritoriului național de către migranți care parcurg distanțe lungi în perioade scurte de timp, în condiții insalubre și în lipsa asistenței medicale, să apară necesitatea suplimentării măsurilor de securizare a frontierelor și a fondurilor destinate acordării asistenței migranților, să fie afectată activitatea instituțiilor de menținere a ordinii și de securizare a frontierelor, prin suprasolicitarea personalului. Chiar dacă ruta Mării Neagră nu este considerată o opțiune viabilă pentru deplasarea către statele din Europa Occidentală, nu este exclusă totuși o potențială reluare a deplasărilor, în situația continuării consolidării securizării frontierelor unora din statele de pe ruta balcanică.

¹ Pe anumite site-uri (www.marinetraffic.com, seavision.volpe.dot.gov, www.portal.emsa.europa.eu și www.vesselfinder.com) sunt afișate evoluții eronate ale unor nave în baza unor semnale eronate transmise de echipamente aflate la bordul altor nave, care se găsesc în alte locații.

În situația solicitării de către Alianță a unui sprijin militar naval, trebuie luate în considerare și limitările în ceea ce privește prevederile Convenției de la Montreux referitoare la deplasamentul total al navelor militare aparținând statelor non-riverane Mării Negre, prezente în același timp în Marea Neagră – nu trebuie să depășească 45.000 de tone, acestea putând staționa în Marea Neagră nu mai mult de 21 de zile consecutive.

CONTRIBUȚIA FORȚELOR NAVALE ROMÂNE LA ASIGURAREA SECURITĂȚII ÎN REGIUNEA MĂRII NEGRE

Anexarea Crimeii de către Rusia a constituit, pentru comunitatea euroatlantică, un șoc, chiar dacă liderii ruși și-au manifestat, în nenumărate rânduri, nemulțumirea față de lărgirea numărului de membri ai comunității euroatlantice, mai ales atunci când s-a pus problema Ucrainei. Chiar dacă NATO consideră că nu deține suficiente forțe pentru descurajarea Rusiei în Marea Neagră, totuși, la nivel politic, încă nu s-a luat o decizie prin care să fie dislocată o forță substanțială în zonă sau să se creeze o bază NATO permanentă. Rusia vede sporirea numărului de forțe ale NATO în zonă ca o strategie de acaparare a noi state în alianță, astfel că nivelul de nesiguranță al acestora este continuu crescător. NATO a declarat că atât Georgia, cât și Ucraina vor deveni membre ale Alianței, dar nu a fost încă stabilit un calendar de aderare. Mai ales după anexarea Peninsulei Crimeea, NATO și-a dezvoltat cooperarea cu aceste țări, mărindu-se numărul de misiuni și exerciții în zonă. Dislocarea de armament greu de către statele membre ale NATO, în special SUA, în Georgia și Ucraina ar putea crea sentimentul că acestea pot constitui elemente de apărare împotriva statului rus, însă nu trebuie să uităm că articolul 5 nu garantează securitatea acestor state, ele nefiind decât țări partenere. În plus, nu există niciun acord bilateral între SUA și vreunul dintre aceste state. Totuși, desfășurarea acestor tipuri de exerciții este benefică, în sensul că Rusia trebuie să considere cele două state ca potențiale platforme pentru desfășurarea forțelor NATO.

PARTICIPARE ÎN CADRUL GRUPĂRILOR PERMANENTE NAVALE – SNMG2 ȘI SNMCMG2

În conformitate cu angajamentele asumate de România, Forțele Navale Române participă cu capacități integrate în cadrul Grupărilor Navale Permanente – SNMG-2 (Standing NATO Maritime Group) și SNMCMG-2 (Standing NATO Mine Countermeasures Group) în bazinul Mării Negre, în limita a 90 de zile/o fregată T22R, cu elicopter IAR 330 PUMA NAVAL în organică și o grupă de scafandri de luptă

de incursiune ambarcată și un dragor maritim, pentru sprijinirea implementărilor măsurilor de asigurare la nivelul Alianței. De asemenea, trebuie subliniată contribuția semnificativă a Forțelor Navale Române prin asumarea comenzii grupării SNMCMG2 de către Puitorul de mine și plase „*Vam. Constantin Bălescu*” – 274, timp de șase luni, în prima jumătate a anului 2020, și asumarea comenzii forțelor din cadrul operației Sea Guardian 2021 de către fregata „*Regina Maria*” – 222. Grupările navale permanente NATO au misiunea de a asigura prezența navală permanentă a Alianței Nord-Atlantice, în vederea descurajării unor potențiale amenințări la adresa organizației, respectiv furnizarea răspunsului militar rapid în situații de criză.

Participarea la misiunea grupării navale permanente a NATO constituie o componentă importantă a profilului strategic al României și oferă oportunitatea Forțelor Navale Române să contribuie la consolidarea profilului României ca actor proactiv pentru asigurarea securității în regiunea Mării Negre.

PARTICIPAREA LA FORȚA DE RĂSPUNS A NATO – NRF (NATO RESPONSE FORCE)

În contextul declanșării și continuării crizei din Ucraina, precum și în cel al provocărilor de securitate cauzate de acțiunile Rusiei sau amenințările provenite din Orientul Mijlociu la adresa securității în regiunea Mării Negre, granița de răsărit a Alianței, la summitul NATO din Țara Galilor (septembrie 2014), șefii de stat și de guvern din statele membre au aprobat „*Planul de acțiune pentru creșterea capacității operaționale a NATO – Readiness Action Plan/RAP*”, care, în esență, prevede reconfigurarea posturii militare strategice de apărare și descurajare a Alianței, în Europa și în vecinătatea acesteia. Cu acest prilej, aliații au decis să revigoreze Forța de Răspuns a NATO – „*Enhanced NRF*”, prin crearea unui „*vârf de lance operațional /spearhead forces*”, și anume *Forța Întrunită cu Nivel de Reacție Foarte Ridicat (VJTF – Very High Readiness Joint Task Force)*, capabilă să fie dislocată într-un interval de câteva zile, ca răspuns la apariția unei situații de criză.

În acest sens, Forțele Navale Române contribuie cu elemente dislocabile de comandă și control în vederea încadrării structurilor din compunerea VJTF, contribuind, astfel, la efortul susținut de către Alianță de a furniza o reacție cât mai promptă și în timpul cel mai scurt la apariția unei situații de criză la adresa Alianței, în particular, pe flancul de răsărit al Alianței – în Regiunea Mării Negre.

ORGANIZAREA ȘI PARTICIPAREA LA EXERCIȚIILE INTERNAȚIONALE DIN BAZINUL MĂRII NEGRE

România va continua să acționeze hotărât în cadrul NATO, pentru creșterea relevanței sale în Alianță și pentru ca aceasta să rămână cea mai puternică și cea mai eficientă organizație de apărare colectivă din istorie. România, prin Forțele Navale, este interesată în instaurarea deplină și menținerea unui climat de securitate și stabilitate în zonă, drept pentru care participă și desfășoară activități specifice cu acest scop.

Putem aminti aici exercițiile întrunite „*SEA BREEZE 2021*”, cu activități și forțe participante din domeniile navale, aeriene și terestre, având ca obiectiv principal dezvoltarea cooperării și îmbunătățirea interoperabilității dintre armatele unor țări membre ale NATO și armatele unor țări partenere. Exercițiul „*SEA BREEZE 2021*” reprezintă inițiativa partenerului strategic, SUA, pentru sprijinirea Forțelor Navale ucrainene în vederea creșterii nivelului de instruire, cu suport logistic asigurat prin programul EDI (European Deterrence Initiative). Forțele Navale Române au participat la acest exercițiu cu fregata „*Regina Maria*” – 222 (în cadrul Standing NATO Maritime Group 2/SNMG2), corveta „*Horia Macellariu*” – 265 și 1 ofițer de stat major și au desfășurat exerciții de căutare și salvare a vieții pe mare, recuperarea naufragiaților, de monitorizare a traficului navelor comerciale, de evacuare medicală, exerciții de reacție la primirea unei avertizări de amenințare asimetrică, precum și trageri de artilerie cu armamentul de la bordul navelor. Exercițiul se desfășoară anual în Marea Neagră, în apele teritoriale ale Ucrainei, și contribuie la dezvoltarea încrederii între partenerii NATO și țările semnatare ale Parteneriatului pentru Pace (Partner for Peace/PfP).

Au fost desfășurate antrenamente în cadrul exercițiilor multinaționale anuale „*EURASIAN PARTNERSHIP MCM DIVE 2021*” de creștere a interoperabilității scafandrilor din țări cum ar fi: Azerbaidjan, Bulgaria, Georgia, România, SUA și Ucraina. „*EURASIAN PARTNERSHIP MCM DIVE 2021*” este un exercițiu multinațional, condus din anul 2011 de către U.S. Navy și găzduit de Forțele Navale Române. Din anul 2016, în cadrul exercițiului a fost introdusă și capacitatea MCM (Mine Countermeasure), crescând, astfel, complexitatea exercițiului. În anul 2021, scafandrii din țările menționate au executat scufundări reale, în raioanele maritime Constanța, având ca suport nave rapide de intervenție cu scafandri, pentru secțiunea EOD (Explosive Ordnance Disposal) (PMn „*Vam. Constantin Bălescu*” – 274, **TEORIE ȘI ARTĂ MILITARĂ**

DgM 25 „Lt. Lupu Dinescu”, NMH „Cătuneanu”, nava maritimă de intervenție pentru scafandri „Venus”).

De asemenea, Forțele Navale Române [Nava Purtătoare de Rachete 190 „Lăstunul” și fregata „Regina Maria” – 222 (în cadrul Standing NATO Maritime Group 2/SNMG2), dragorul maritim „Lt. Lupu Dinescu” – 25 (în cadrul Standing NATO Mine Countermeasures Group 2/SNMCMG2) și trei ofițeri de stat major în cadrul EXCON]] au participat în cadrul exercițiului multinațional „BREEZE 2021”, organizat de către Forțele Navale bulgare, desfășurat în apele teritoriale ale Bulgariei și în apele internaționale ale Mării Negre.

În februarie 2021, Forțele Navale Române au organizat exercițiul multinațional „Poseidon 2021”, la care au participat forțe și mijloace aparținând Forțelor Navale, Aeriene și Terestre ale României, Poliției de Frontieră, Inspectoratului pentru Situații de Urgență Dobrogea, Forțelor Navale ale Bulgariei, Forțelor Navale ale Franței – Componenta Aeriană, Forțelor Navale ale Greciei, Forțelor Aeriene ale Spaniei, Forțelor Navale ale Turciei, Forțelor Navale ale SUA și Gruparea navală permanentă a NATO SNMCMG-2. Exercițiul multinațional MCM LIVEX POSEIDON-21 s-a desfășurat în portul Constanța, în apele teritoriale și apele internaționale ale Mării Negre.

Pe mare, s-au desfășurat exerciții de interdicție maritimă, de căutare și descoperire submarine, proceduri de identificare și urmărire ținte aeriene, exerciții de luptă împotriva minelor marine (MCM), exerciții de luptă la suprafață și trageri de luptă pe mare, exerciții de remorcare a unei nave avariate.

SEA SHIELD 21 este cel mai mare exercițiu multinațional al NATO organizat de Forțele Navale Române în zona Mării Negre, în luna martie 2021. Exercițiul are ca obiectiv principal verificarea și consolidarea nivelului de interoperabilitate și cooperare dintre Forțele Navale Române și celelalte categorii de forțe din Armata României, diferite structuri din subordinea Ministerului Afacerilor Interne și alte forțe navale ale NATO. La exercițiu au participat 11 nave militare și trei aparate de zbor românești, cinci aparate de zbor și cinci nave militare străine, un sistem mobil de lansare de nivel baterie, deservite de aproximativ 2.000 de militari români și străini din șase state membre ale NATO (Bulgaria, Grecia, Polonia, România, SUA, Turcia). De asemenea, Gruparea navală a NATO, SNMG-2 (Standing NATO Maritime Group 2), a luat parte la acest exercițiu, care cuprinde toate etapele unei operații militare navale a NATO de răspuns la o criză geopolitică în regiunea Mării Negre.

Exercițiul urmărește întărirea posturii maritime a Alianței într-un mediu de securitate volatil. SHEA SHIELD are ca scop dezvoltarea interoperabilității forțelor în toate mediile de luptă – maritim, submarin, terestru și aerian.

Prima ediție a acestui exercițiu a avut loc în anul 2015, iar în următorii ani, scenariile acestuia au fost adaptate pentru a răspunde rapid și eficient la întregul spectru de amenințări la adresa securității maritime și a stabilității regionale.

Exercițiul „RIVERINE 2021” este un exercițiu bilateral, planificat de Forțele Navale Române și Forțele Navale ale Ucrainei pe fluviul Dunărea, în zona de responsabilitate. Participarea Forțelor Navale Române cu capabilități la exercițiul RIVERINE 2021 contribuie semnificativ la creșterea nivelului de instruire și la dezvoltarea relațiilor bilaterale româno-ucrainene, în vederea menținerii securității și siguranței în zona maritimă a fluviului Dunărea. La exercițiu au participat cinci nave militare și un elicopter românești și șase nave militare ucrainene, precum și structuri din cadrul Poliției de Frontieră.

Iată deci o multitudine de exerciții multinaționale ce implică aspecte ale securității maritime în regiunea Mării Negre. Acest lucru înseamnă, așa cum am mai menționat, că problema securității în Marea Neagră este de interes nu numai național și regional, ci, în aceeași măsură, aceasta prezintă un real interes în cadrul structurilor euroatlantice sau chiar al unor state membre ale NATO sau ale UE. De asemenea, se observă nivelul de implicare al Forțelor Navale Române atât în Marea Neagră, cât și, după cum am văzut, în alte exerciții din alte zone maritime, ce privesc ridicarea nivelului de pregătire a răspunsului pe care trebuie să îl avem în față oricărei amenințări la adresa securității maritime.

De altfel, în cadrul tuturor întâlnirilor de nivel internațional la care conducerea Forțelor Navale Române a luat parte în ultimii ani, au fost vizate aspecte legate de securitatea maritimă, pe termen lung, în zona Mării Negre, precum și implicațiile acestora pentru strategia maritimă a NATO sau a UE, aspecte legate de dezvoltarea cooperării în domeniul operațiilor maritime, al instrucției și al misiunilor executate în comun.

OPERAȚIA BLACK SEA HARMONY

Îngrădirea accesului la Marea Neagră prin Convenția de la Montreux (intrat în vigoare la 9 noiembrie 1936, acest document reglementează regimul circulației navale civile și militare prin Bosfor și Dardanele, iar navele de război ale statelor non-riverane nu pot staționa mai mult de 21 de zile în Marea Neagră) limitează

implicarea NATO în rezolvarea problemelor de securitate a acestui spațiu maritim (încercarea de extindere a operației Active Endeavour, ce fusese prevăzută pentru anul 2006).

Ca urmare, Turcia a ajuns imediat la un artificiu, numit operația „*Black Sea Harmony*” (OBSH), pentru a suplini acest deficit. Această inițiativă a funcționat cu sprijinul Turciei, Rusiei și Ucrainei, adică al celor care se opun internaționalizării spațiului maritim al Mării Negre. Operația a intrat în legalitate începând cu 1 martie 2004, având ca misiuni principale supravegherea navală și monitorizarea navelor suspecte.

România a fost inclusă oficial în cadrul operației când a semnat *Memorandumul de înțelegere (Memorandum of Understanding/MOU)*, la 6 decembrie 2010, iar schimbul de informații dintre Centrul de Coordonare Permanentă al OBSH, de la Eregli, și Centrul de Coordonare OBSH din România a început în iunie 2014.

SISTEM DE SUPRAVEGHERE PERFORMANT

Activitatea de supraveghere poate fi executată cu succes de către sistemul de supraveghere – Sistemul Complex de Observare, Supraveghere și Control al Traficului la Marea Neagră/SCOMAR –, care reprezintă „*ochiul electronic*” din Marea Neagră. Acest sistem integrează cele mai performante tehnologii IT&C, radar și optoelectronice. Sistemul este alcătuit din stații de senzori, comunicații, Centrul de Comandă și Control, unități de intervenție (navale, terestre și aeriene). Sistemul funcționează 24 de ore din 24, șapte zile pe săptămână și face schimb de date și informații cu agenții naționale și internaționale. Acesta furnizează o imagine tactică a suprafeței apei din zona maritimă teritorială, zona contiguă și zona economică exclusivă, a activității aeriene și a situației terestre. Pentru a atinge acest scop, sistemul propus a fost proiectat să garanteze detectarea din timp a navelor și ambarcațiunilor, astfel încât să fie localizate înainte de a se apropia de malul coastei și, astfel, asigurând Poliției de Frontieră Române timpul de reacție esențial pentru a putea întreprinde acțiunile necesare.

Subsistemul stațiilor de senzori detectează, identifică și urmărește navele suspecte, folosind funcțiile radarului și ale senzorilor, prin transmiterea imaginilor video sau a semnalelor obținute către Centrul de Comandă și Control, unde amenințarea este analizată și apreciată. Deciziile sunt luate de Centrul de Comandă și Control centralizat (CCC), în care toate informațiile culese de către senzorii sistemului sunt disponibile și prezentate într-un mod organizat și structurat.

În plus, legăturile de comunicații sunt disponibile pentru CCC-urile superioare și pentru alte agenții și organizații externe. Mai departe, sunt transmise dispozițiuni de interceptare și/sau de salvare, de la caz de caz, de către structurile special destinate. Imaginile de ansamblu furnizate de acest sistem integrat sunt exploatate și de alte autorități co-beneficiare, ca, de exemplu: Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Transporturilor, Ministerul Agriculturii ș.a.

Dar, scopul principal al unei operații de securitate maritimă este de a preveni, descuraja, stopa și elimina amenințările teroriste, traficul ilicit de arme de distrugere în masă și materialele asociate, traficul de persoane și, în general, orice activitate care contravine legislației internaționale privind activitatea pe mare. Pentru aceasta, este nevoie de măsuri care vizează prezența navală pe rutele de trafic comercial, acțiuni de supraveghere și cercetare active, descoperirea/urmărirea/interogarea, precum și boarding-ul consimțit al contactelor de interes/nave suspecte.

Pentru acest lucru, Forțele Navale Române au nevoie de nave de luptă moderne și componente de supraveghere și de avertizare timpurie adecvate, care să permită interoperabilitatea cu flotele statelor membre ale NATO concomitent cu exercitarea drepturilor riverane ale statului român la mare și fluviu.

PROGRAMELE DE MODERNIZARE

Credibilitatea vine odată cu capacitatea. Este în responsabilitatea Forțelor Navale Române să furnizeze capacități pentru propria noastră securitate și, astfel, să contribuim la securitatea în regiunea Mării Negre. Ca urmare, Forțele Navale Române au început un program ambițios de modernizare în vederea creării de noi capacități care să fie în măsură să îndeplinească tot spectrul de misiuni și sarcini specifice, cum ar fi: achiziția a patru corvete multifuncționale, achiziția sistemului de apărare costieră cu rachete împotriva navelor de suprafață (Naval Strike Missile), modernizarea celor două fregate T22 și alte programe de înzestrare (ex. patru elicoptere cu capacități ASW etc.).

Iată deci că, pe lângă tendința vădită de consolidare a apărării teritoriale a țării, este vizată și întărirea capacităților de realizare a securității maritime în zonă. Dorința de a moderniza fregatele, precum și de achiziție a unor corvete multifuncționale duce la concluzia potrivit căreia conducerea Forțelor Navale Române este direct interesată de sporirea capacității de furnizor de securitate în regiunea Mării Negre.

CONCLUZII

Anexarea Crimeii și confruntările armate din estul Crimeii au alterat, în mod radical, echilibrul de putere din regiunea Mării Negre, conducând spre un scenariu de militarizare al bazinului pontic, ceea ce ar putea fi o sursă serioasă de îngrijorare pentru actorii internaționali. Astfel, conform ultimelor estimări: „*Dacă, în estul Ucrainei, gradul de militarizare și înarmare depășește, fără niciun efort, totalul trupelor și armamentului pe care-l va avea flancul estic al Alianței, după măsurile de reasigurare și ridicarea bugetelor statelor din regiune la 2% din PIB, Crimeea s-ar transforma într-un adevărat portavion capabil să proiecteze forța în întreaga Marea Neagră, precum și în Marea Mediterană, dezechilibrând fundamental raportul de forțe din regiune*”. (Chifu).

Regiunea Mării Negre rămâne, astăzi, un spațiu de securitate complex și incert. Iar acest lucru se întâmplă din cauza a numeroși factori, precum acumularea de probleme de securitate locale nerezolvate. Astfel, putem vedea recenta situație din Donbass, deteriorarea continuă a relațiilor dintre Rusia și comunitatea euroatlantică, schimbările de amploare în echilibrul de putere din regiunile de securitate interdependente și ordinea globală.

În regiunea Mării Negre, putem anticipa o consolidare a pozițiilor militare ale NATO, inclusiv prin angajamente solide de securitate, care să sprijine statele aliate și parteneri cu un potențial militar scăzut. Conflictul înghețat din zonă vor continua să reprezinte pentru regiune un factor de instabilitate, în ciuda sprijinului oferit de NATO statelor din regiune.

Securitatea regiunii Mării Negre trebuie să fie comună, atotcuprinzătoare, continuă și realizată prin cooperare cu ceilalți vecini, parteneri sau aliați.

BIBLIOGRAFIE:

1. Chifu, I. (2015). *Pulsul planetei. Portavionul Crimeea: militarizarea Mării Negre și proiecția forței ruse împotriva NATO*, <http://www.evz.ro/pulsul-planetei-portavionulcrimeea-militarizarea-marii-negre-si-proiectia-forței-ruseimpotriva-nato.html>, accesat la 17 septembrie 2021.
2. LTG. (r.) Hodges, B., Bugajski, J., Doran, P.B. (2019). *Strengthening NATO's Eastern Flank*. Washington D.C.: Center for European Policy Analysis.
3. *Convenția de la Montreux privind regimul strâmtorilor Mării Negre*, 20 iulie 1936.
4. *Precizările șefului Statului Major al Forțelor Navale referitoare la conducerea activităților în anul 2020 și 2021*. Statul Major al Forțelor Navale, 19 decembrie 2019, respectiv 22 noiembrie 2020.

5. *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024*, în *Monitorul Oficial*, Partea I nr. 574 din 1 iulie 2020.
6. http://adevarul.ro/international/europa/miza-marii-negre-stramtorilor-fabuloasa-conventie-montreux-1_54fac9f4448e03c0fd517d51/index.html/, accesat la 15 septembrie 2021.
7. http://www.cpc-ew.ro/pdfs/securitatea_in_regiunea_mn.pdf/, accesat la 18 septembrie 2021.
8. <http://www.romanalibera.ro/actualitate/fapt-divers/fotogalerie--scomar--paznicul-de-la-marea-neagra-345314/>, accesat la 20 septembrie 2021.
9. <http://navy.ro/>, accesat la 23 septembrie 2021.